

LAPSEN HUOLTOLAIN UUDISTUKSEN PÄÄKOHTIA

VT Johanna Laisari

Ensi- ja turvakotienliitto ry

UUDISTUKSEN VALMISTELUASIAKIRJAT

- Työryhmän mietintö 29.9.2017, OMML 47/2017
- Hallituksen esitys HE 88/2018 vp
- Lakivaliokunnan mietintö LaVM 12/2018 vp
- Eduskunnan vastaus EV 175/2018 vp
- Voimaantulo 1.12.2019

KESKEISTÄ UUDISTUKSESTA

- Lastenhuoltolain uudistuksella täsmennetään huoltajien velvollisuutta suojella lasta väkivallalta, vaalia lapselle läheisiä ihmissuhteita ja myötävaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen.
- Vuoroasuminen kirjataan lakiin.
- Lapselle voidaan vahvistaa oikeus tavata erityisen läheistä henkilöä.
- Lainsäädännöllä pyritään myös nykyistä tehokkaammin ehkäisemään vieraannuttamista tai muusta syystä johtuvia ongelmia tapaamisoikeuden toteutumisessa.

KESKEISTÄ UUDISTUKSESSA

- Lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien asioiden oikeuskäsittelyä nopeutetaan.
- Lapsen oikeutta osallistua häntä koskevien asioiden käsittelyyn parannetaan.
- Mahdollisuuksia sopia lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sosiaaliviranomaisen vahvistamalla sopimuksella laajennetaan.

HUOM!

- Hyväksyessään lapsenhuoltolain uudistusta koskevan hallituksen esityksen eduskunta edellytti, että hallitus seuraa tarkoin uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia.

LAPSEN OIKEUS ILMAISTA NÄKEMYKSENSÄ VAHVISTUU

- Riidattomassakin asioissa lastenvalvojan tai tuomioistuimen on varmistettava, että lapsi on saanut ilmaista näkemyksensä asiasta, ja otettava lapsen näkemys huomioon.
- Lastenvalvoja voi ennen sopimuksen vahvistamista tarvittaessa keskustella lapsen kanssa lapsen toivomusten ja mielipiteen selvittämiseksi.
- Lapsen edun yksilöllinen arviointi edellyttää aina lapsen mielipiteen selvittämistä.
- Lapsen oikeus/aikuisen velvollisuus

LAPSEN OIKEUS ILMAISTA NÄKEMYKSENSÄ VAHVISTUU

- Riitaisissa asioissa lapsen toivomukset ja mielipide jatkossakin yleensä selvitetään olosuhdeselvitystä tehtäessä.
- Mahdollisuus kuulla 12 vuotta täyttäneitä lasta henkilökohtaisesti tuomioistuimessa laajenee nykyisestä. (vrt LOS)
- Kuuleminen tulee järjestää mahdollisimman lapsiystävällisesti. Tämän turvaamiseksi tuomari voi tarvittaessa käyttää kuulemisessa apuna asiantuntija-avustajaa.

VUOROASUMINEN VIRALLISEKSI VAIHTOEHDOKSI

- Eroperheiden asumisjärjestelyjen osalta lakiin on kirjattu yhdeksi vaihtoehdoksi se, että lapsi asuu vuorotellen kummankin vanhempansa luona.
- Vanhemmat voivat sopia vuoroasumisesta tai tuomioistuin voi päättää siitä.
- Vuoroasumista koskeva sopimus tai päätös täytäntöönpanokelpoinen vastaavasti kuin tapaamisoikeutta koskeva päätös.
- Lapsella voi kotikuntalain mukaan olla edelleen vain yksi virallinen asuinpaikka.
- Siksi vuoroasumisjärjestelyä vahvistettaessa on sopimukseen tai päätökseen kirjattava/määrättävä, kumpi koti ilmoitetaan maistraatille lapsen viralliseksi asuinpaikaksi.

TAPAAMISOIKEUDEN TOTEUTUMINEN TEHOSTUU

- Uudet säännökset lapsen kummankin vanhemmat velvollisuudet:
 - Myötävaikuttaa omalta osaltaan tapaamisoikeuden toteutumiseen.
 - Välttää kasvatustehtävässään kaikkea, mikä on omiaan aiheuttamaan haittaa lapsen ja toisen vanhemman väliselle suhteelle.
 - Ilmoittaa etukäteen muutostaan toiselle vanhemmalle, jos muutto voi vaikuttaa tapaamisoikeuden toteutumiseen.
 - Nykyisestä poiketen tuomioistuin voi jo tapaamisoikeutta koskevassa päätöksessä asettaa uhkasakon varmistamaan tapaamisoikeuden toteutumista. Uhkasakko voidaan asettaa, jos lapsen kanssa asuvan vanhemman aikaisemman toiminnan perusteella on aihetta epäillä, että hän ei tulisi vapaaehtoisesti noudattamaan päätöstä.

EDISTETÄÄN LAPSEN OIKEUTTA YLLÄPITÄÄ MUITA HÄNELLE TÄRKEITÄ IHMISSUHTEITA

- Huollon tavoitteita koskeviin säännöksiin lisätään velvollisuus vaalia lapselle tärkeitä ihmissuhteita. (vrt LSL)
- Säännöksen on tarkoitettu kattavan ensinnäkin kaikki sellaiset ihmissuhteet, jotka ovat tosiasiallisesti muodostuneet lapselle erityisen läheisiksi ja merkityksellisiksi.
- HUOM! Suhteita tiettyihin lähisukulaisiin, erityisesti sisaruksiin ja isovanhempiin, voidaan kuitenkin pitää lapsen kannalta myös erityisen tärkeitä. Siksi vanhempien tai muiden huoltajien tulee pyrkiä siihen, että lapsella on mahdollisuus oppia tuntemaan sisaruksensa ja isovanhempansa, vaikka lapselle ei olisi vielä päässyt muodostumaan kiinteää suhdetta heihin.

EDISTETÄÄN LAPSEN OIKEUTTA YLLÄPITÄÄ MUITA HÄNELLE TÄRKEITÄ IHMISSUHTEITA

- Ihmissuhteiden tärkeyttä on arvioitava lapsen näkökulmasta. Varsinkin varttuneemman lapsen osalta on olennainen merkitys sillä, mitä ihmissuhteita lapsi pitää itselleen tärkeinä.
- Yhteydenpidon tapa ja laajuus riippuvat siitä, mitä kussakin tapauksessa voidaan olosuhteet huomioon ottaen pitää lapsen edun mukaisena. Myös lapsen mielipide ja omat toivomukset yhteydenpidosta on selvitettävä ikätason mukaisesti ja ne on huomioitava kokonaisarvioinnissa / harkinnassa.
- Erityisissä tilanteissa lapsen etu voi vaatia, että lapsen yhteyttä hänelle tärkeäksi muodostuneeseen henkilöön ei pidetä yllä. (esim. seksuaalinen hyväksikäyttö, lapseen kohdistunut väkivalta)

EDISTETÄÄN LAPSEN OIKEUTTA YLLÄPITÄÄ MUITA HÄNELLE TÄRKEITÄ IHMISSUHTEITA

- Tuomioistuin voi hakemuksesta vahvistaa lapselle oikeuden tavata lapselle tärkeää erityisen läheistä henkilöä, jonka kanssa lapsella on lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen verrata vakiintunut suhde.
- Ei voida vahvistaa sopimuksella (vrt. työryhmän ehdotus)
- Hakijana voi olla myös se henkilö, joka itse katsoo olevansa lapselle erityisen läheinen henkilö
- Päätös on täytäntöönpanokelpoinen vastaavasti kuin lapsen ja vanhemman välistä tapaamisoikeutta koskeva päätös.

EDISTETÄÄN LAPSEN OIKEUTTA YLLÄPITÄÄ MUITA HÄNELLE TÄRKEITÄ IHMISSUHTEITA

- HUOM! Lakivaliokunnan kanta soveltamisalan laajentamisesta
 - ”--valiokunta pitää perusteltuna, että lapselle erityisen läheinen henkilö määritellään suppeasti. Lapselle erityisen läheinen henkilö on kuitenkin hallituksen esityksen perusteluissa määritelty tavalla, joka mahdollistaa lakivaliokunnan mielestä liiankin suppean tulkinnan. –Valiokunta katsookin, että erityisen läheisen henkilön määritelmä ei edellytä aiempaa asumista samassa taloudessa, vaikkakin sitä voidaan pitää yhtenä selkeimpänä tapana osoittaa henkilön ja lapsen suhteen erityistä läheisyyttä.”
 - (sisaruus, isovanhemmuus, vanhemman puoliso)

HUOLIA?

- Panostetaanko lain toimeenpanoon riittävästi?
- Vuoroasuminen: Ymmärretäänkö riittävän hyvin, että lapsen asumista tehtävä ratkaisu on tehtävä aina yksilöllisen harkinnan pohjalta eikä vanhemmilla ole ”subjektiivista oikeutta” saada vuoroasumista koskevaa sopimusta tai päätöstä?
- Lapsen oikeus tavata muuta henkilöä kuin vanhempansa. Kestääkö käytäntöjen vakiintuminen pitkään? Tuleeko lisää lasta kuormittavia riitoja?

POSITIIVISTA

- Käytäntö ja lainsäädäntö lähemmäs toisiaan.
- Uusia mahdollisuuksia järjestää lapsen huolto, asuminen ja tapaamisoikeus yksilöllisen harkinnan pohjalta.
- Laki antaa tehokkaan ja selvän keinon puuttua tilanteeseen, jos lapsen vanhempi erotilanteessa lapsen edun vastaisesti katkaisee lapsen yhteydenpidon lapsen sosiaaliseen vanhempaan.

KIITOS

- Kysymyksiä voit lähettää spostilla:
 - Johanna.laisaari@etkl.fi